

Verlaag de AOW-leeftijd!

Midden in de jaren tachtig opperde de commissie Drees, die de toekomst van de AOW moest veilig stellen, het idee de AOW-leeftijd te verhogen tot 67 jaar. Dit voorstel redde het niet, maar stel dat het was aangenomen, hoe zou de situatie voor vele ouderen op dit moment dan zijn? In weerwil van alle gepraat dat we oudere werknemers zo nodig hebben, blijken ouderen ook in de huidige ontslaggolven niet gespaard te worden voor afvloeiing. Bovendien blijken ouderen die in een werkloosheidsregeling terecht komen weinig kans te hebben weer opnieuw aan de slag te komen. Ouderen worden door werkgevers als duur en niet productief beschouwd. Het is duidelijk dat, als twintig jaar geleden de AOW-leeftijd zou zijn verhoogd, de positie van deze ontslagen ouderen nog slechter zou zijn dan nu al het geval is. Omdat in de afgelopen jaren ook de werkloosheidsregelingen flink zijn afgeslankt, zouden een groot deel van hen in de bijstand terechtkomen en daar tot hun 67ste moeten blijven. Ze zouden daardoor ook een groot deel van hun pensioenopbouw verliezen en als ze dan op hun 67ste verjaardag alsnog met pensioen mogen tot de ontdekking komen dat ze minder pensioeninkomen hebben dan ze gehoopt hadden.

Met andere woorden, als we 20 jaar geleden de AOW-leeftijd hadden verhoogd, zoals in de VS toen wel gebeurde, zouden we nu bezig zijn veel ouderen naar de armoedegrens van een kale AOW te sturen. Waarom willen 'toeconomen' als Van Wijnbergen (PvdA) en Bovenberg (CDA) dan zo graag dat de AOW-leeftijd wordt verhoogd? Voornamelijk om de gevolgen van de vergrijzing te bestrijden. We weten immers dat door vergrijzing een groot beroep op jongeren gedaan zal moeten worden om de voorzieningen voor ouderen te kunnen blijven financieren. Dat is waar, alleen is de AOW helemaal niet zo duur. Doordat er jarenlang op de AOW-uitkering bezuinigd is, zullen de kosten van de AOW helemaal niet dramatisch stijgen door de vergrijzing. De kosten van de gezondheidszorg wel, maar dat wordt niet opgelost door een verhoging van de AOW-leeftijd. Misschien zelfs wel integendeel: als mensen gedwongen langer moeten blijven werken terwijl ze door hun werkgever niet als productief worden beschouwd, kan dat alleen maar tot meer psychologische problemen en onvrede onder ouderen leiden.

Maar vergrijzing leidt toch tot tekorten op de arbeidsmarkt, waardoor er vanzelf meer vraag naar ouderen komt als de vergrijzing toeslaat? Dat eerste is waar, maar dat tweede is maar de vraag. In onze kennismaatschappij raakt namelijk de kennis van de oudere werknemer steeds sneller versleten. Door de AOW-leeftijd te verhogen wordt dat probleem alleen maar groter. De oudere werknemer moet dan langer blijven werken met kennis die niet meer van belang is voor zijn bedrijf. Oudere werknemers worden zo voor werkgevers nog onaantrekkelijker en werkgevers zullen er nog eerder dan nu al het geval is voor kiezen hun ouderen te ontslaan.

De verhoging van de AOW-leeftijd lost dus geen enkel probleem op. We kunnen daarom ook beter de AOW-leeftijd verlagen. Dat maakt de positie van oudere werknemers sterker en lost bovendien ook nog een probleem van pensioenfondsen op. Momenteel betalen pensioenfondsen veel (vervroegde) pensioeninkomens aan mensen beneden de 65 jaar. Nog maar een op de drie mannen tussen de 60 en 65 jaar werkt. Een groot deel daarvan krijgt een pensioen dat gefinancierd wordt uit het vermogen van de pensioenfondsen. Die fondsen moeten ook het 'AOW-deel' van die pensioenen betalen.

Door de AOW-leeftijd te verlagen, worden de fondsen in ieder geval van die last verlost. Om de pensioenfondsen niet alsnog met een extra last op te zadelen, moeten de pensioenrechten bij een lagere AOW-leeftijd ook navenant naar beneden aangepast worden. Mensen kunnen hun oude pensioenrechten weer terugkrijgen als ze toch tot op 65-jarige leeftijd blijven doorwerken. Daarom zal tegelijk met het verlagen van de AOW-leeftijd het gedwongen ontslag bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd (63 jaar dus) moeten worden afgeschaft. Dat maakt het mogelijk voor mensen die dat kunnen en willen om langer te blijven doorwerken. Daarmee houden we de best gemotiveerde en best toegeruste ouderen op de arbeidsmarkt over. Het verlagen van de AOW-leeftijd in combinatie met het afschaffen van het gedwongen pensioenontslag is daarom een heel wat zinnigere maatregel dan het ondoordacht voor iedereen verhogen van de AOW-leeftijd.

Harrie Verbon, hoogleraar openbare financiën aan de Universiteit van Tilburg